

2001.11.23.

Az álnév mítosza – keressük Jake Smilest 2.

Első díjat nyert Jake Smiles regénye, az „1 link” a Magvető kiadó és az Origo portál online regénypályázatán. A könyv most jelent meg nyomtatásban, ám még senki sem tudja, ki az igazi szerző. Bár napról napra bővül az ál-Smilesok száma, és szűkül a valódi esélyesek köre, csak annyi sejthető, amint ő is állítja magáról, hogy Smiles egy link.

Nomen est omen. Ez érvényes a mi Smilesunkra is. Aki ezt a beszélő nevet választotta magának álcaként. Persze nem ő vezette be az irodalmi rejtőzködés szokását.

Villon se ezen a néven született, nagybátyja és nevelőapja, Guillaume de Villon, a káplán adta François de Montcorbier-nak a nevet, amivel a poéta a középkor legnagyobb költőjévé vált.

De itt van Mark Twain, azaz Samuel Langhorne vagy Henri Beyle, aki egy Stendhal nevű német kisváros nevével vált az irodalmi kánon részévé. Fokozza a pikantériát, mikor nőíró bújik férfitestbe, gondoljunk csak George Sandra, akiről kevesen tudják, hogy Armandice-Lucile-Aurore Dupin néven született, vagy George Eliot, aki Mary Ann Evans néven látta meg a napvilágot. Férfi is akadt olyan, aki női néven hajazott babérokra. Ilyen Prosper Mérimée esete, aki, ki tudja miért, a Clara Gazul nevet választotta.

S mi rejtőzhet a változtatás mögött? Társadalmi, politikai, művészi motiváció? Vagy a jó hangzás, a kifejező szándék, egyszerű kordivat? A humanizmus korában az ókori kultúra tiszteletét fejezte ki a latinus névválasztás. De az is előfordulhat, hogy egy író nem tekinti munkássága részének azokat az írásokat, amelyeket álnéven jelentet meg.

Az álnevesülés nálunk se ismeretlen jelenség. Kazinczy például Farkas Károly néven publikált, koszorús költőnk, nem Glázer Bozsó, hanem Petőfi Sándor pedig Pönögei Kis Pál néven jegyezte zsenéit. A nyugatosok körében szinte kötelező volt az álnév. Adieu Bandiról például nem volt nehéz lerántani a leplet (gy. k. Ady Endre) – igaz, volt ő Diósady és Yda is – , viszont már bonyolultabb volt a helyzet a mindig naprakész Oggi álnévű poéta megtestesítőjével, Kosztolányi Dezsővel. Babits meg olykor Tass József néven futott.

A kilencvenes években kifejezetten divattá vált a pseudoníma, Kovács András Ferenc (KAF) olvasóit becsapva egész mítoszt kreált a XIX. századi erdélyi költő Lázár René Sándorból, hogy Jack Cole dalairól már ne is beszéljünk. Parti Nagy Lajost pedig a Júlia-regények frenetikus szatírája „tette halhatatlanná” Sárbogárdi Jolán tollával. Persze akadnak ennél híresebb legendák is, például Esterházy Péter esete női alteregójával, Csokonai Lilivel, amivel még külön cikkben foglalkozunk.

Újságírók, politikusok is előszeretettel használnak álnevet, gondoljunk például a Wittmann fiúkra vagy a Beszélő szerzőire, akik közül **Godán Jenő Eörsi Istvánt**, Csonka Dénes Bauer Tamást, Rikardó Dávid pedig Bokros Lajost takarja.

A mi Smilesunk remek nevet választott, illik irodalmi énjéhez, még ha a sors szeszélyéből a valóságban a kelet-európai „bennszülöttek” életét éli. Smiles egy rohanó, up-to-date, hiperintelligens figura, akin nem lehet kifogni.

Az „1 link” hőse a regénybéli vezetői értekezleten is hogy kívágta magát, ügyesen kibújt fafejű főnökeinek vádjai alól. Nyilván most is csak mosolyog „still smiling”, miközben próbáljuk megfejteni titkát.

AK